

найрізноманітніші мотиви: гори, дерева, скелі, водоспади, часто в поєднанні з архітектурними мотивами і елементами тваринного орнаменту. Особливо великий розвиток отримав в декоративно-прикладному мистецтві Японії та Китаю.

Тваринний орнамент. Побудований на зображеннях птахів і звірів з різним ступенем стилізації: як близьких до реалістичних, так і умовних. В останньому випадку орнамент кілька наближається до фантастичного.

Предметний орнамент. Виник в античному Римі і широко використовувався в усі наступні епохи. Зміст предметного орнаменту становлять зображення військової геральдики, предметів побуту, атрибутів музичного та театрального мистецтва.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Вербовський Л. Композиція художньої вишивки / Л. Вербовський // Любе діло. – К., 2004. – №3.*
2. *Майборода Д. Схеми вишивки хрестиком, трактовка орнаментів / Д. Майборода // Історія української вишивки. – Л., 2000.*

*Степанова Ольга
(Полтава, Україна)*

ЛИШТВА – РОДЗИНКА ПОЛТАВСЬКОЇ ВИШИВКИ

У невичерпній скарбниці духовної культури нашого народу є особлива, винятково важлива її частина – вишивка. З нею пов'язана вся багатовікова історія українського народу, його творчі пошуки, радість і горе, його перемоги й поразки, сподівання на майбутнє.

Вишивка – це духовний символ українського народу, рідного краю, батьківської оселі, тепла материнських рук. Протягом багатьох століть створювалось декоративно-прикладне мистецтво. Виникло воно з любові до навколишнього світу і з потреби не тільки бачити й відчувати красу, а й творити її власними руками.

Багатьма поколіннями майстрів створювалось художнє оздоблення виробів вишивання. З раннього віку за роботою дорослих спостерігали діти, привчалися до способів та прийомів обробки матеріалів, оволодівали секретами майстерності, створювали своїми руками нескладні побутові речі.

Полтава та полтавська область не були винятком у створенні вишитих виробів. Особливістю полтавської вишивки є поєднання рослинного, рослинно-геометричного та геометричного орнаментів, використання мотивів, характерних для даної місцевості. Основою геометричного орнаменту були найпростіші фігури, такі як трикутник, ромб, квадрат, скісний і прямий хрест та різноманітні зірчасті мотиви. Саме такі поєднання і комбінації створюють розмаїтість та величезну кількість варіантів композиційних побудов. І саме в цьому поєднанні виникає така особливість як безперервний ритм руху композиції, тому

дуже важко знайти її початок чи визначити кінець. Це певний ланцюг, у якому одні елементи є частинами інших. Такі вишивки зачаровують не тільки своєю красою, але й бажанням розгледіти в них кожний елемент, проникнути у сутність кожного узору.

Також полтавські вишивальниці використовували характерні техніки, а саме техніки наскрізного вишивання. Серед них: «вирізування», «вколювання», «довбанка». Але найбільш класичною для Полтавщини є техніка під назвою «лиштва» або «лічильна гладь», пов'язана із точним прорахунком ниток полотна.

Листва – це пряма лічильна гладь, або спосіб вишивання, коли шитво має з обох боків однаковий вигляд. Вишивка прямою лічильною гладдю заснована на підрахунку ниток тканини по прямих лініях [1]. При цій вишивці стібки розташовуються паралельно ниткам тканини – основи або утка. Кожен стібок у цій техніці виконується через одну нитку тканини від попереднього. Робочу нитку при виконанні кожного стібка в узорі, повертають назад, вколуючи голку з робочою ниткою на одну нитку тканини нижче.

В Україні часто під «лічильною гладдю» розуміють шов, який в народі називають «колодочками» (поширений в Кіцманському районі). Тут же я буду вживати назву «лічильна гладь», маючи на увазі саме «точну гладь», тобто «лиштву».

За кордоном пік популярності лічильної гладі припав на кінець ХІХ ст., коли нею прикрашали столову і постільну білизну. Стібки лічильної гладі можуть бути прокладені в одному або різних напрямках, тому за способом утворення листву поділяють на пряму, качалочкову, косу.

На Полтавщині, Чернігівщині листвою називають білу лічильну гладь. Тобто листва – це полтавська назва гладі. Назва «лиштва» походить від слова «лиштва»: у минулому нею вишивали переважно подолки (низ) сорочки, підшивка якого називалася «лиштвою».

Листву вишивають на тканині полотняного переплетення [3]. Усі елементи узору настеляють паралельними стібками через одну нитку полотна, підраховуючи при цьому нитки полотна. Листвою вишивають геометричні і рослинно-геометричні орнаменти на рушниках, на сорочках. Це прадавній шов художнього вишивання. Виконання характеризується тим, що стібки довільної довжини накладають паралельно ниткам полотна – основи або утку (піткання). Кожен наступний стібок прокладають через одну нитку полотна, яку він перетинає на вивороті. Вишивають шов, точно рахуючи нитки полотна. Помилка на одну нитку порушує цілісність узору в цілому. Довжина кожного наступного стібка, згідно з узором, може змінюватись або бути сталою. Граничні точки стібків утворюють при цьому навскісні чи прямі лінії узору. Товщину нитки добирають таку, щоб тканина не просвічувала поміж штрихами і вони зливались в рівномірну щільну декоративну площину.

Пряма лиштва може використовуватися як самостійно, так і в поєднанні з іншими швами. Нею вишивають чоловічі та жіночі сорочки, плаття. Щоб надати узору легкості, при вишиванні лиштвою застосовують довбанку.

Стібки у прямій лишті можуть бути рівні по довжині або ж поступово збільшуватись чи зменшують залежно від обраного узору. Кожен елемент виконують самостійно, що дає можливість створювати з окремих мотивів різноманітні композиції. Залежно від мотиву узори лишті мають відповідні назви: лиштва «клинцева», «човникова», «хмельова», «сніжкова», «яблучкова», «ключова».

Листва качалочкова – це двобічна лічильна гладь, яка шиється переважно на 6 нитках[2]. Технологія вишивання така ж, як і технологія вишивання прямої лишті. Відмінність полягає лише в техніці настилу стібків: їх вишивають тільки вертикально і паралельно один до одного – знизу вгору або зверху вниз. Вишивають блоками, у яких усі стібки однакові за розміром (настеляють через однакову кількість ниток підткання). Розміри стібків залежать від характеру узору і товщини ниток полотна.

Качалочкова лиштва поширена здебільшого на Поділлі. Нею вишивають геометричні і рослинно-геометричні орнаменти на рушниках, скатертинах, хустках та ін. Використовують вовняні нитки (волічку) яскравих і контрастних кольорів: червоні, сині, зелені, жовті, чорні та ін. Краї орнаментальних мотивів нерідко обводять по контуру однією лінією стібків «двобічної штапівки» чорною волічкою. На кутах вишивають різні «вусики», «змійки», «баранячі ріжки» та ін.

Коса гладь Має таку назву завдяки способу її виконання. Стібки косої глади вишивають під кутом 45 градусів до ниток основи і утку, рахуючи нитки полотна. Виконують нею геометричні узори, найчастіше розети, які обводять ниткою іншого кольору. Перед вишиванням закріплюють нитку петлею або швом «поперед голкою».

Узори косої лишті доповнюються вишивкою хрестиком, прямою лиштвою, ретязем, болгарським хрестом. Коса гладь поширена по всій Україні, але найбільше на Поділлі, Середній Наддніпрянщині. На Поділлі її виконують в основному червоними нитками з обшивкою (штапівкою) чорними нитками по контуру. На Київщині, Черкащині, Чернігівщині вишивають здебільшого червоними та чорними нитками без обшивки, поєднуючи з техніками, що побутують на цих територіях. Тут основним орнаментом є зірочки, основою яких є з 4+1 або 6+1 ниток. В інших регіонах коса гладь наявна у білій вишивці разом зі швами, які є притаманні білій вишивці (зерновий вивід, протяганка, цирка, колення, довбанка, кручений шов та ін).

На Поділлі коса лиштва може бути однобічною і двобічною. В однобічній лишті з виворітного боку перехід від стібка до стібка здійснюється через одну нитку полотна. В двобічній полотно

прошивається з обох боків, тому лице і виворіт виходять майже однаковими. На Полтавщині коса гладь менш поширена та, як і пряма гладь, називається лиштвою. Нею вишивають рушники та сорочки.

Вишивання починають з того, що підбирають квадратик з ниток полотна, наприклад, 4x4; 5x5; 6x6 ниток. Якщо нитки основи і утку різні по товщині, то підбирають таку кількість ниток, щоб отримати квадрат, наприклад, 4x5 ниток. Вишивають справа на ліво: закріплюють робочу нитку петлею або стібками по діагоналі квадрата, голку виводять внизу зліва, а вколюють вверху справа.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Енциклопедія українознавства для школярів і студентів. Донецьк: Сталкер, 2000. – 496 с.*
2. *Кара-Васильєва Т. Історія української вишивки / Тетяна Кара-Васильєва. - К. : Мистецтво, 2008. - 461 с.*
3. *Сусак К. Р. Українське народне вишивання / К. Р. Сусак, Н. А. Стеф'юк. - Київ : Науковий світ, 2006, -284 с.*

*Кубракова Ольга
(Полтава, Україна)*

ПОЄДНАННЯ КОЛЬОРІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ВИШИВЦІ

БІЛИЙ – повагу до білого кольору можна пояснити тим, що білий об'єднує усі кольори. Кожен з наших духовних центрів (чакр) забарвлений у певний колір, а білий знаходиться над ними зверху, над головою. Чорний колір, навпаки, як антипод білого, знаходиться внизу. Між білим і чорним лежить увесь спектр кольорової гами.

Риса вишивати білим по білому притаманна нашим предкам-аріям, які звалися синами Світла. Використовуючи відповідну символіку та білий колір, вони заявляли про свою приналежність до Світла (білі рушники, білі сорочки, білі штани, білі свити, білі хати ззовні і зсередини – усе біле). Таким чином арії наближалися до світу Світла Отця, бо Його іпостась – це білий колір. Вишивку «білим по білому» сприймають більш духовні люди, які живуть верхніми чакрами і високими ідеалами. Така вишивка створена для духовного споглядання, тому для неї використовуються дуже складні «ювелірні» техніки.

У білому кольорі люди найкраще себе почувають і найшвидше відновлюють свій енергетичний потенціал. Не варто фарбувати стіни оселі у темні кольори. Білий, у деяких країнах, використовується також і як жалобний колір. В Індії жінка в жалобі носить білий колір, знімає із себе всі прикраси.

У біле вдягнуті всі, хто служить «заупокійну», проводжаючи його в останню путь. У цьому випадку білий є символом світлої дороги, духовного саява, у яке відійшла душа новопредставленого.

Білий колір усе відбиває та випромінює. Тому по потребі потрапити у незнайоме оточення, найкраще одягтися у біле, бо вся чужа енергетика та супротивна дія буде негайно відбита назовні, даючи цілковитий захист і